

Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklara Günlük Yaşam Becerilerinin Öğretiminde Video ile Model Olma ve Şarkıyla Video Model Olmanın Etkililik ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması

Tuğba ERTEKİN*

Ahmet Edip Önder Özel Eğitim Meslek Eğitim Merkezi, Eyüp / İstanbul / Türkiye

Prof. Dr. Ahmet Serkan ECE

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Bolu / Türkiye

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitimi Bölümü, Bolu / Türkiye

Öz

Bu araştırmanın amacı zihinsel yetersizlik gösteren çocuklara günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video model olma öğretimi ve şarkıyla video model olma öğretiminin etkililik ve verimliliklerinin incelenmesidir. Araştırmada, tek denekli araştırma modellerinden “uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli” kullanılmıştır. Araştırma orta düzeyde zihinsel yetersizlik tanısı almış 14-21 yaş aralığında dört öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada uzman görüşleri doğrultusunda günlük yaşam becerileri arasından birbirinden bağımsız ve eşit zorluk düzeyinde olan “kazak kat-

* Sorumlu Yazar. Tel: +90 507 788 58 20 E-posta: tugbaertekinn@gmail.com ORCID: 0000-0002-6501-3860

lama ve ayakkabı boyama” becerileri seçilmiştir. Öğretim plânı kapsamında, belirlenen becerilere âit beceri basamakları oluşturulmuş, bu becerilere âit şarkı sözleri yazılarak yine uzman görüşleri ile beceriler ve sözler arasındaki paralellikler sağlanmış, değerlendirilmiştir. Son merhalede ise, tamamlanan sözler bestelenerek, becerilere âit basamaklarla da paralellik gösterecek şekilde videoya yerleştirilmiştir. Araştırma sonunda, şarkıyla video modelin, video model olma öğretim yöntemine göre daha etkili ve verimli olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Video model olma; Özel eğitim ve müzik; Zihinsel yetersizlik; Günlük yaşam becerileri; Şarkı ile öğretim.

Comparison of Effectiveness and Productivity of Video Modeling and Video Modeling Through Songs In Teaching Daily Living Skills to Children with Intellectual Disability

Abstract

This research was aimed at examining the effectiveness and productivity of video modeling and video modeling through songs in teaching daily living skills to the children with intellectual disability. In the research, adapted alternating treatments design was used from among single subject research designs. The subject of the research consists of four students between the ages of 14 and 21 who have got intellectual disability children. In the research, “folding sweater and shining shoes” being independent from each other and having equal difficulty level among daily living skills in line with expert opinions were selected. In the scope of training plan, skill steps for determined skills were developed and lyrics for these skills were written and parallelism between these lyrics and skills were provided and evaluated with expert opinions. At the last stage, completed lyrics were composed and were put into a video so as to show parallelism with steps for skills. At the end of the research, it has been seen that the song video model is more effective and efficient than the video model teaching method.

Keywords: Video modelling; Special education and music; Mental disability; Daily living skills; Teaching with song.

Extended Summary

Individuals with intellectual disability are categorized as mild, moderate, severe and seriously severe in education system of our country. According to the last definition of AAIDD (2010), intellectual disability is defined as a disability category characterized with significant restrictions observed in mental functioning and adaptive behaviors and appeared in cognitive, social and practical adaptive skills.

The most distinct characteristic of children with intellectual disability is that their developmental speed is slower than their peers. This delay involves all areas development. In general; when their characteristics are considered, slowness in learning, distractibility, speech disorder, delayed speech, sensorimotor problems, disability in daily living skills and social skills are frequently seen.

According to Varol (2011), daily living skills involve all skills necessary for maintaining life independently in and out of home and protecting appearance.

Many studies have been conducted in the literature focusing on the effectiveness of video modeling on different disability categories. Hine and Wolery (2006), Keen, Brannigan and Cuskelly (2007), Halisküçük and Çifçi-Tekinarslan (2007), Öncül and Özkan-Yücesoy (2010), Değirmenci (2010), Avcioğlu (2013) are some examples of studies showing the effectiveness of video modeling. It is another known fact that many research has also shown the effectiveness of music in teaching daily living skills, playing skills, self-expression skills or concept skills to children with intellectual disability. Reitman (2005), Kurt (2006), Öner (2006), Turan (2006), Havlat (2006), Eskiöglu (2003), Özçevik (2007), Kim, Wigram and Gold (2010) and Yılmaz (2010) have shown that music is an effective method. Nevertheless, there is insufficient amount of study in which video modeling and music are used together and applied in special education.

Aim of the Study

Aim of this study is to compare the effectiveness and efficiency of video modeling and video modeling through song in teaching daily living skills to children with intellectual disability.

Method

In this research, adapted alternating treatments design was used among single subject research designs. Dependent variables of the research are “folding sweater and shining shoes” skills. Independent variables of the research are video modeling teaching method and video modeling supported with song. Baseline, treatment, intervention, follow-up and generalization sessions were conducted.

Result / Discussion

When data analysis was examined, we found that the training program “folding sweater”, which was presented by using video modeling method for children with mental impairment, and the training program “shining shoes”, which was presented by using video model supported by children with mental impairment, both of which were found to be effective at 100% accuracy level with session difference.

When generalization sessions are examined, it was observed that there was a difference in teaching sub-skills of folding sweater and shining shoes to children with intellectual disability when teaching is supported with video modeling and video modeling through songs. It was figured out that video model supported with song was more effective and gained skills are permanent with this method.

Difference was observed in number of sessions occurred until the criteria is achieved across applications, the number of trials until the criteria is achieved, total teaching duration until the criteria is achieved and total error percentage until the criteria is achieved during video modeling and video modeling through song in teaching “folding sweater” and “shining shoes” skills to children with intellectual disability. Therefore, it can be said that video modeling supported with song is more efficient.

In terms of social validity, it can be concluded that video modeling supported with song is more functional and effective, this method could be more effective in teaching concepts and skills to children and it might be an effective method for learning through associating with other lessons when video modeling is supported with song.

When literature is examined, there is limited number of studies investigating the effectiveness of video modeling and video modeling supported with song on teaching daily living skills to children with intellectual disabili-

lity. There are many studies related with teaching daily living skills with different methods to children with intellectual disability in international literature and it is expected that this research is original and it will be a guidance for further research.

When results of this study are examined, it can be said that the present study is consistent with the results of other reseach which used video modeling method conducted in our country and in foreign countries since video modeling method was effective for both of the subjects in teaching skills, skills are persistently learned after teaching and the subjects can generalize the skills at different environments.

In this research, a different teaching regulation was done before teaching daily living skills. Teaching program was prepared based on writing song in parallel with sub-steps of targetted daily living skills and preparing video based on these songs. The reason for video modeling supported with song to be more effective and successful is that it concentrates attention at a point and appeals to both visual and auditory aspects.

When we compare both of the teaching methods, it was observed that video modeling through song is more effective. It was also figured out that video model supported with song is effective in concentrating attention at a point.

Giriş

Zihinsel yetersizlik, zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireylerdir (MEB, 2014). AAIDD (2010)'da yaptığı en son tanımında “zihinsel yetersizlik, zihinsel işlevlerde ve uyumsal davranışlarda gözlenen önemli düzeyde sınırlılıkların karakterize ettiği; bilişsel, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren bir yetersizlik türüdür. Bu yetersizlik 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır.” Ülkemizde eğitim sisteminde zihinsel yetersizliği olan bireyler hafif, orta, ağır ve çok ağır bireyler olarak toplanmış bulunmaktadır.

Sucuoğlu (2009)'a göre, orta düzeyde zihinsel yetersizlik, zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim

ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan birey olarak tanımlar. Bununla birlikte Sucuoğlu (2009), zihinsel yetersizliğe yol açan nedenleri yapısal nedenler ve edinilmiş nedenler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Yapısal nedenleri kendi arasında sırasıyla genetik bozukluklar, kalıtsal metabolizma bozuklukları ve kromozom bozuklukları olarak toplamış, edinilmiş nedenleri de yine sırasıyla madde bağımlılığı, travma ve yaralanmalar, enfeksiyon, toksik etki, beslenme yetersizliği ve çevresel etmenler olarak sınıflandırmıştır.

Zihinsel yetersizliğe sâhip olan çocukların en belirgin özelliği, gelişim hızlarının yaşitlarına göre daha yavaş olmasıdır. Bu gecikme gelişimin bütün alanlarını kapsamaktadır. Genel olarak bu özel çocukların özelliklerine bakıldığında öğrenmede yavaşlık, dikkat dağınıklığı, konuşma bozukluğu, gecikmiş konuşma, duyu-motor problemleri, günlük hayata ilişkin becerilerde yetersizlik ve sosyal becerilerde yetersizlik olduğu görülür. Bu özellikler bütün zihinsel yetersizliği olan çocuklarda görülse de bu becerileri öğrenmede yeterliliği veya başarısı zihinsel yetersizliğin derecesine göre farklılık göstermektedir. Dolayısıyla, tanımlara ve yapılan açıklamalara bakıldığında orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuğun akademik, sosyal, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanmasında desteğe ihtiyacı vardır.

Varol (2011)'a göre, günlük yaşam becerileri, ev içinde ve dışında bağımsız olarak yaşamı sürdürebilmek ve görünüşü koruyabilmek için gerekli olan bütün becerileri içermektedir. Günlük yaşam becerileri, kişinin içinde yaşadığı toplumsal yerleşim alanında başarılı olması için gereklidir. Bu becerilerin büyük çoğunluğu, kişinin kendini geçindirebilecek bir iş bulması için de gerekli becerilerdir. Zihinsel yetersizliği olan çocuk içinde yaşadığı toplumda sürekli bir etkileşim hâindedir. Dolayısıyla zihinsel yetersizliği olan birey içinde yaşadığı toplumda kendini bağımsız bir şekilde ifade etmesi ve böylelikle de toplum tarafından kabul görmesi gerekmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar bunu kolay bir şekilde gerçekleştirebilirken zihinsel yetersizliği olan çocuklar destek eğitime ihtiyacı vardır. Günlük yaşam becerilerinin öğretiminde ortam düzenlemesi büyük önem taşımaktadır. Çalışmaların doğal ortamında yapılmasına dikkat edilmelidir. Çünkü çocukların doğal ortamında gerçekleştirilen beceriler hem öğrenmeyi kolaylaştırır hem de bireyin öğrendiği beceriyi genellemesine yardımcı olur.

Günlük yaşam becerilerini kazanma; zihinsel yetersizliği olan çocuğun önceden gerçekleştirmesi gereken ön koşul becerilerini yerine getirmesine

bağlıdır. Örneğin; büyük-küçük kasların kullanımını gerektiren beceriler, el göz koordinasyonu, hareketleri taklit etme, görsel dikkat ve basit emirleri anlamadır. Bu becerileri gerçekleştiren bireylerin günlük yaşam becerilerini öğrenmesi daha kolaydır.

Günlük yaşam becerilerinin öğretiminde; ileri zincirleme, bütün beceri ve tersine zincirleme yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin ortak yönü; öğretimde yardım türlerinin kullanılması, yardım türlerinin yavaş yavaş azaltılması sonunda bireyin öğretilmesi hedeflenen beceriyi bağımsız şekilde yapıyor hâle gelmesi ve bunu farklı ortamlarda genelleyebilmesidir.

Varol (2011)'a göre, zihinsel yetersizliği olan çocuklara hangi günlük yaşam becerilerinin kazandırılacağını belirlemek için, öncelikle bireyin ev ve yakın çevresinin incelenmesi gerektiği, bireyin ev içinde ve etkileşimde bulunduğu yakın çevresinde ihtiyaç duyduğu günlük yaşam becerilerinden, bireyin yapabildiklerine dayalı olarak kazandırılması uygun olanların belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, kazandırılması uygun olan beceriler seçildikten sonra öğretilmesi hedeflenen becerilerin analizleri yapılır. Beceri analizi yapmak zihinsel yetersizliği olan bireye en yüksek düzeyde bilgi sunmak demektir. Öğretim basamaklarının beceri analizleriyle belirlenmesi öğretilmesi hedeflenen becerileri zihinsel yetersizliği olan çocuğa daha çabuk ve kolay kazandırmayı hedefler. Bununla birlikte, beceri analizleri öğrencinin var olan performans düzeyine göre alt basamaklara ayırdığı için öğretim bireyselleştirilmiş olur. Beceri analizleri zihinsel yetersizliği olan bireyin bulunduğu düzeyi kolayca belirlemeye yardımcı olduğu gibi öğretime nerden başlanması gerektiğine de yardımcı olur. Zihinsel yetersizliği olan çocuklar düzeylerine göre öğretim yapıldığında daha kolay ve hızlı öğrenirler.

Farklı yetersizlik gruplarının dâhil olduğu video ile model yönteminin etkililiğine ilişkin birçok araştırma alan yazında yapılmıştır. Hine ve Wolery (2006), Keen, Brannigan ve Cuskelly (2007), Halisküçük ve Çifci-Tekinarslan (2007), Öncül ve Özkan-Yücesoy (2010), Değirmenci (2010), Avcıoğlu (2013) tarafından yapılan araştırmalar video model olma öğretim yönteminin etkililiğini ortaya koyan araştırmaların bir kısmıdır. Bilinen bir diğer gerçek de şudur ki zihinsel yetersizliği olan çocuklara herhangi bir günlük yaşam becerisi, oyun becerileri, kendini ifade etme becerileri veya kavram becerilerini öğretirken de müziğin etkili bir yöntem olduğu yapılan birçok araştırmada görülmektedir. Reitman (2005), Kurt (2006), Öner (2006), Turan (2006), Havlat (2006), Özçevik (2007), Kim, Wigram ve Gold (2010)

ve Yılmaz (2010), müziğin etkili bir yöntem olduğunu gösteren araştırmalardır. Bununla birlikte video model araştırmaları ile müziğin birlikte kullanılıp özel eğitim alanında uygulandığı bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı zihinsel yetersizliği olan çocuklara günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video model olma yöntemi ve şarkıyla desteklenmiş video modelin etkililik ve verimlilikleri karşılaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Zihinsel yetersizliği olan çocuklara video ile model olma yöntemi kullanılarak sunulan öğretim programı “Kazak Katlama” becerisinin %100 doğruluk düzeyinde öğrenilmesinde etkili midir?
2. Zihinsel yetersizliği olan çocuklara şarkıyla desteklenmiş video modelin kullanılarak sunulan öğretim programı “Ayakkabı Boyama” becerisinin %100 doğruluk düzeyinde öğrenilmesinde etkili midir?
3. Zihinsel yetersizlik olan çocuklara “Kazak Katlama ve Ayakkabı Boyama” becerilerinin öğretiminde, video ile model olma öğretim yöntemi ve şarkıyla desteklenmiş video modelin konu ile ilgili alt becerileri kazanmaları merhalesinde etkililikleri farklılık göstermekte midir?
4. Zihinsel yetersizliği olan çocuklara “Kazak Katlama ve Ayakkabı Boyama” becerilerinin öğretiminde, video ile model olma öğretiminin ve şarkıyla desteklenmiş video modelin öğretimi sırasında uygulamalar arasında (a) ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı, (b) ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen deneme sayısı, (c) ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen toplam öğretim süresi ve (d) ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen hata yüzdesi açısından farklılık var mıdır?
5. Özel eğitim alanında zihinsel yetersizliği olan çocuklara eğitim veren eğitimcilerin kazak katlama ve ayakkabı boyama gibi günlük yaşam becerilerinin video ile model olma öğretimi ve şarkıyla desteklenmiş video modelin öğretilmesi hakkındaki görüşleri (sosyal geçerlilik) nelerdir?

Yöntem

Araştırmada tek-denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri “kazak katlama ve ayakkabı boyama” becerileridir. Araştırmanın bağımsız

değişkenleri, videoyla model olma öğretim yöntemi ve şarkıyla desteklenmiş videoyla model olmadır. Başlama düzeyi, yoklama, uygulama, izleme ve genelleme oturumları yapılmıştır.

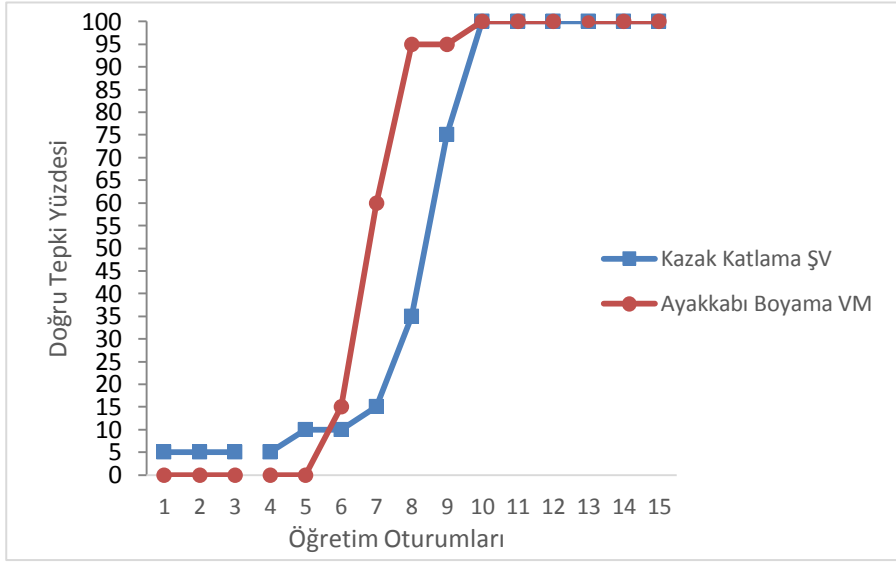
Bulgular

Elif'in Video Model Olma ve Şarkıyla Video Model Olma Öğretim Uygulamalarının Etkililikleri

Başlama

Uygulama

İzleme Düzeyi

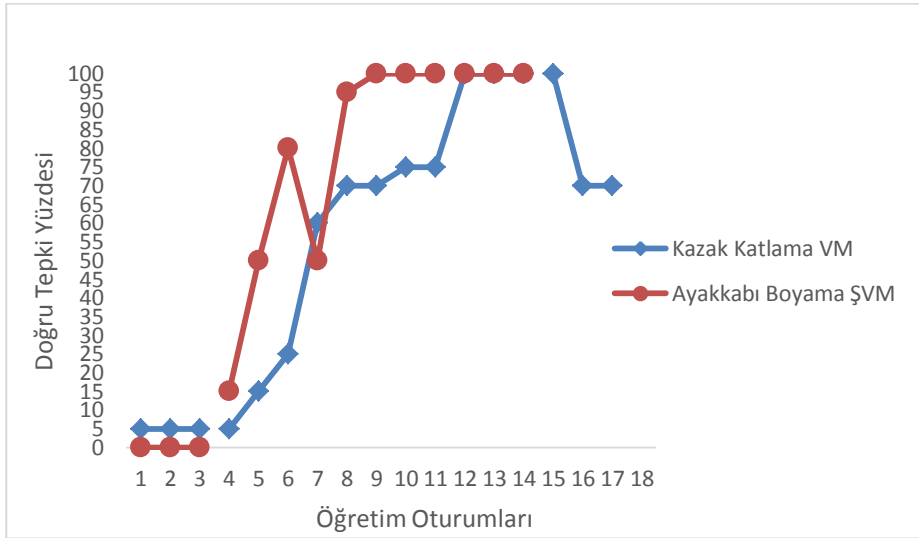

Şekil 1. Elif'in başlama düzeyi, uygulama, izleme oturumlarında kazak katlama ve ayakkabı boyama becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri.

Öğretim uygulamasındaki veriler analiz edildiğinde, Elif, 9 oturum şarkıyla video model olma öğretim yöntemi sonucu kazak katlama becerisine ilişkin %100 doğru tepkide bulunmuştur. Elif, 9 oturum video model olma öğretim yöntemi sonucu ayakkabı boyama becerisine ilişkin %100 doğru tepkide bulunmuştur.

Emirhan'ın Video Model Olma ve Şarkıyla Video Model Olma Öğretim Uygulamalarının Etkililikleri

Başlama Uygulama İzleme

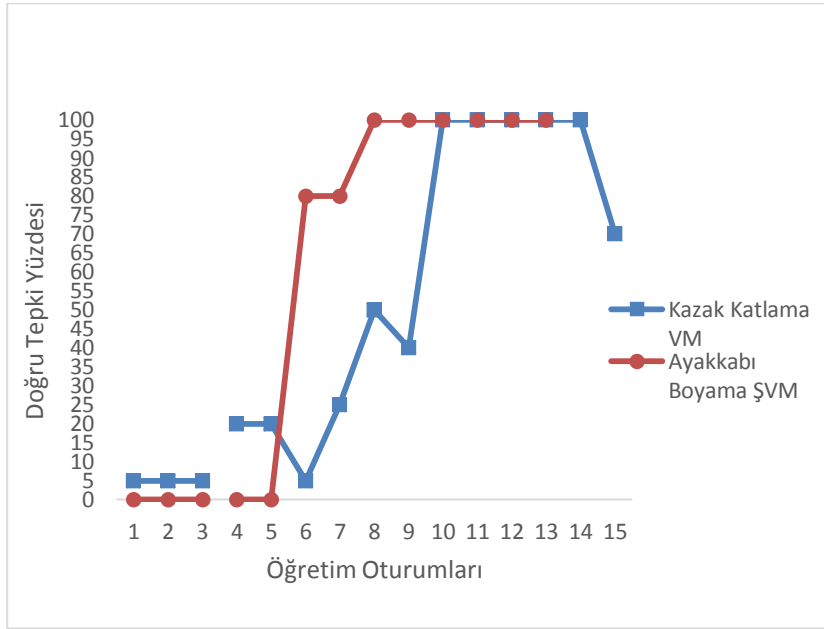
Şekil 2. Emirhan'ın başlama düzeyi, uygulama, izleme oturumlarında kazak katlama ve ayakkabı boyama becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri. Uygulama evresindeki veriler günlük yoklama oturumlarında alınan verilere ilişkin bilgileri içermektedir.

Öğretim uygulamasındaki veriler analiz edildiğinde, Emirhan, 11 oturum video model olma öğretim yöntemi sonucu kazak katlama becerisine ilişkin %100 doğru tepkide bulunmuştur. Emirhan, 8 oturum şarkıyla video model olma öğretim yöntemi ayakkabı boyama becerisine ilişkin %100 oranında doğru tepkide bulunmuştur.

Kerim'in Video Model Olma ve Şarkıyla Video Model Olma Öğretim Uygulamalarının Etkililikleri

Öğretim uygulamasındaki veriler analiz edildiğinde, Kerim, 9 oturum video model olma öğretim yöntemi sonucu kazak katlama becerisine ilişkin %100 doğru tepkide bulunmuştur. Kerim, 7 oturum şarkıyla video model olma öğretim yöntemi ayakkabı boyama becerisine ilişkin %100 oranında doğru tepkide bulunmuştur.

Başlama Uygulama İzleme Düzeyi

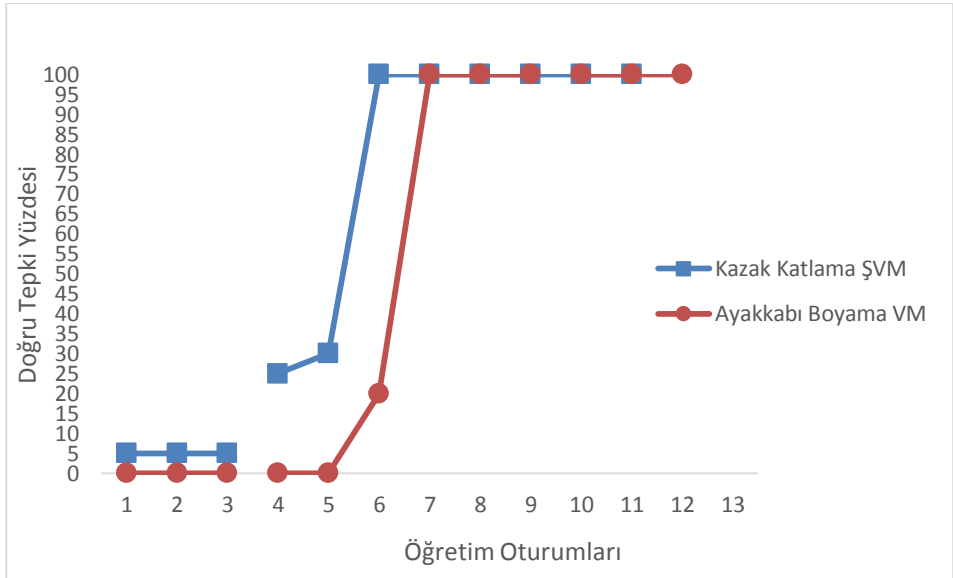

Şekil 3. Kerim'in başlama düzeyi, uygulama, izleme oturumlarında kazak katlama ve ayakkabı boyama becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri. Uygulama evresindeki veriler günlük yoklama oturumlarında alınan verilere ilişkin bilgileri içermektedir.

Hamza'nın Video Model Olma ve Şarkıyla Video Model Olma Öğretim Uygulamalarının Etkililikleri

Öğretim uygulamasındaki veriler analiz edildiğinde, Hamza, 5 oturum şarkıyla video model olma öğretim yöntemi sonucu kazak katlama becerisine ilişkin %100 doğru tepkide bulunmuştur. Hamza, 6 oturum video model olma öğretim yöntemi sonucu ayakkabı boyama becerisine ilişkin %100 doğru tepkide bulunmuştur.

Başlama Uygulama İzleme Düzeyi

Şekil 4. Hamza'nın başlama düzeyi, uygulama, izleme oturumlarında kazak katlama ve ayakkabı boyama becerilerine ilişkin doğru tepki yüzdeleri. Uygulama evresindeki veriler günlük yoklama oturumlarında alınan verilere ilişkin bilgileri içermektedir.

Veri analizleri incelediğimizde, zihinsel yetersizliği olan çocuklara video model olma yöntemi kullanılarak sunulan öğretim programı “kazak katlama” becerisinin, yine zihinsel yetersizliği olan çocuklara şarkıyla desteklenmiş video modelin kullanılarak sunulan öğretim programı “Ayakkabı Boyama” becerisinin %100 doğruluk düzeyinde oturum farkı ile her ikisinin de etkili olduğu görülmüştür.

Video Model Olma ve Şarkıyla Desteklenmiş Video Modelin Öğretim Uygulamalarının Genelme Oturumlarına İlişkin Verileri

Genelleme oturumlarını incelediğimizde zihinsel yetersizliği olan çocuklara “Kazak Katlama ve Ayakkabı Boyama” becerilerinin öğretiminde, video model olma öğretim yöntemi ve şarkıyla desteklenmiş video modeli konu ile ilgili alt becerileri kazanmaları aşamasında etkililikleri farklılık gösterdiği görülmüştür. Şarkıyla desteklenmiş video modelin daha etkili olduğu ve kazanılan becerilerin kalıcılığını sağladığı görülmüştür.

Video Model Olma ve Şarkıyla Desteklenmiş Video Modelin Öğretim Yönteminin Verimliliklerinin Karşılaştırılması

İki öğretim uygulamasının verimlilik açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere (a) ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı, (b) ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen deneme sayısı, (c) ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen toplam öğretim süresi ve (d) ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen hata yüzdesine ilişkin veri toplanmıştır. Tablo 8’de bütün denekler için bu değişkenlere ilişkin veriler gösterilmektedir.

Tablo 1. Video Model Olma Yöntemi ve Şarkıyla Video Modelin Öğretime İlişkin Verimlilik Verileri

Denekler	Beceri/ Uygulama	Oturum Sayısı	Süre dk:sn	Hata Sayısı/ %
Elif	KK- ŞVM	9	32.03 dk.	85-%42.5
	AB- VM	9	24.01 dk	67-%33.5
Emirhan	AB- ŞVM	8	29.26 dk.	92-%46
	KK-VM	11	30.19 dk.	81-%40.5
Kerim	AB- ŞVM	7	22.42 dk.	48-%24
	KK-VM	9	26.01 dk.	88-%44
Hamza	KK- ŞVM	5	22.27 dk.	29-%14.5
	AB- VM	6	16.16 dk.	56-%28

KK: Kazak Katlama, ŞVM: Şarkıyla Video Model, AB: Ayakkabı Boyama, VM: Video Model

Tablodan da anlaşılacağı üzere zihinsel yetersizliği olan çocuklara “Kazak Katlama ve Ayakkabı Boyama” becerilerinin öğretiminde, video model olma öğretiminin ve şarkıyla desteklenmiş video modelin öğretimi sırasında uygulamalar arasında ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen oturum sayısı, ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen deneme sayısı, ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen toplam öğretim süresi ve ölçüt karşılanıncaya kadar gerçekleşen toplam hata yüzdesi açısından farklılık olduğu görülmektedir. Dolayısıyla şarkıyla desteklenmiş video modelin daha verimli olduğu söylenebilir.

Sosyal Geçerlik

Hazırlanan 7 kapalı uçlu ve 3 açık uçlu soruları genel olarak değerlendirdiğimizde, becerileri öğretirken kullanılan iki yöntem arasından şarkıyla desteklenmiş video modelin daha işlevsel ve etkili olduğunu, çocuklara kavram ve beceri öğretiminde etkili olabileceği, şarkıyla desteklenmiş video

modelin diğer derslerle de ilişki kurarak öğrenmenin daha etkin olabileceği sonucuna ulaşabiliriz.

Tartışma ve Öneriler

Zihinsel yetersizliği olan çocukların günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video model olma ve şarkıyla desteklenmiş video modelin etkililiğini amaçlayan bu araştırmanın bulguları incelendiğinde, araştırmaya katılan deneklere öğretilmesi hedeflenen becerilerin öğretiminde şarkıyla desteklenmiş video modelin hem görsel hem de işitsel olduğu için çocuklar üzerinde daha etkili olduğu ve çocuklara katkı sağladığı düşünülebilir. Alan yazına bakıldığında zihinsel yetersizliği olan çocuklara günlük yaşam becerilerinin video model olma ve şarkıyla desteklenmiş video modelin etkililiklerini incelemeye dayalı çalışmalara rastlanılmamıştır. Zihinsel yetersizliği olan çocuklara yönelik uluslararası alan yazında günlük yaşam becerilerinin farklı tekniklerle öğretilmesiyle ilgili birçok çalışma yapılmış ancak bu tür araştırmaya benzer bir araştırmaya rastlanmamıştır ve bu araştırmanın özgün olduğu, yeni araştırmalara yol göstereceği düşünülmektedir.

Öğrencilere günlük yaşam becerilerinin öğretimi yapılırken birçok teknik ve yöntem uygulanmaktadır. Video model olma öğretim yöntemi, müzikle öğretim yöntemi bunlardan bir tanesidir. Ülkemizde ve yurt dışı alanyazın tarandığında müzikle öğretim yöntemi ve video model olma öğretim yöntemiyle ilgili birçok araştırma yapılmış, yapılmakta ve etkililikleri de yapılan araştırmaların hepsinde belirtilmiştir.

Eskioğlu (2003)'na göre, müziğin çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine, bedensel ve psikomotor gelişimine, çocukta dil gelişimine, konantrasyon üzerindeki etkisini, gelişmekte olan çocuğun gelecekteki meslek seçimine kadar etkisinden bahsetmiştir. Dolayısıyla yapılan araştırmanın etkililik bulgularına bakıldığında şarkıyla desteklenmiş video model ile tutarlı olduğu gözlenmiştir. Çünkü öğretim oturumlarına başlanmadan önce "Hazır mısın?" diye çocuğa yöneltilen sorularda, çocuğun müziğe karşı olan ilgisinden dolayı hevesle "Evet" diyerek öğretim oturumlarına katılması çocuğun duygusal gelişimini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Artan (2001)'da müzik etkinliklerinin tüm engel tiplerindeki çocuklar için sayısız yararlar sağladığını söylemiştir. Yapılan bu araştırmada öğretim oturumları bittikten sonra deneklerin kendilerini daha iyi bir şekilde ifade ettikleri gözlemlenmesi müziğin sayısız yararları arasından bir tanesi olduğu söylenebilir. Bununla

birlikte Öner (2006), öğrenme güçlüğü olan çocukların müziğe, yaklaşık üçte ikisinin duyarlılık gösterdiğini belirtmiştir. Dolayısıyla bu araştırmaya katılan pilot uygulama ve uygulama deneklerine baktığımızda her birinin çalışmaya istekli bir şekilde katılmak istemesi yapılan araştırmayla paralellik gösterdiği düşünülebilir. Özçevik (2007), müziğin ruhsal, toplumsal ve duygusal gelişimde katkısından bahsetmiştir. Berrakçay (2008), otizm bozukları olan çocuklardaki problem davranışların azaltılmasında etkili olduğunu belirtirken, Yılmaz (2010) da otistik çocuklarda müziğin kendilerini ifade ederken yeni bir yol açtıklarını söylemiştir. Bu nedenle bu araştırmada da bu çocuklara stajyer öğrenci olarak mağazalarda ve belturlarda iş imkânı olacağından ve bu becerilerde çalışacakları iş yerlerinde yapmaları gerektiği beceriler olduğundan dolayı çocuklar, bir işi yapabilme duygusu kazanmış, kendilerine öz güvenleri gelmiş ve kendilerini ifade ederken bu araştırma daha rahat ifade etmelerinde yeni bir yol açmıştır diyebiliriz. Ceylan (2011) müziğin okul öncesinde engellilerde dikkat eksikliğini geliştirmede etkili olduğunu incelemiştir. Yurt dışında yapılan birçok araştırmada görülmüştür ki, müzik genellikle bir terapi yöntemi olarak kullanılmıştır ve müziğin otizm tanılı çocukların üzerinde etkili olduğu incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda da görüldüğü üzere öğrenmede müziğin etkisi oldukça açıktır. Dolayısıyla deneklerin bu araştırmada dikkat sürelerinde de artma gözlemlendiğinden dolayı yukarıdaki araştırma ile tutarlı olduğu söylenebilir. Bunun gibi video model olma öğretim yönteminin de etkililiği ile yapılan birçok araştırmadan bahsetmiştik. Ülkemizde video model olma öğretim yöntemi ile yapılan araştırmalara bakıldığında Halisküçük ve Çifci-Tekinarslan (2007), Öncül ve Özkan-Yücesoy (2010), Değirmenci (2010), Ergenekon (2012) ve Avcıoğlu (2013), yaptıkları araştırmada zihinsel yetersizliği olan öğrencilere beceri öğretiminde video model olma yönteminin etkili olduğunu ve deneklerin öğretim oturumları sona erdikten sonra da öğretilen becerilerin kalıcılığını sağlayarak farklı ortama genellebildiklerini göstermişlerdir. Erim ve Yöndem (2014), video model gitar destekli öğretimin, gitar tutuş, sağ el, sol el performansları ve tek sesli bir eser üzerindeki performansa olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Yurt dışı video model olma öğretim yöntemi ile yapılan araştırmalara bakıldığında ise Hine ve Wolery, (2006), Laarhoven, Laarhoven-Myers ve Leslie (2007), Bellini, Akullian ve Hopf, (2007), McDonald, Sacramone, Mansfiel, Wiltz ve Ahern, (2009), Sancho, Sidener, Reeve ve Sidener, (2010), Allen, Wallace, Renes, Bowen ve Burke, (2010), Hart ve Whalon (2012)'de yaptıkları araştırmalarda video model olma öğretim yön-

teminin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, deneklerin ikisinde becerilerin öğretiminde video model olma öğretim yönteminin de olumlu etkisi olduğu, hatta öğretimin sonrasında öğretilen becerilerin kalıcılığını sağlayıp, becerileri farklı ortamlarda da genelleyebildiklerinden dolayı yurdumuzda ve yurt dışında video model olma öğretim yöntemi ile yapılan araştırmaların sonuçlarıyla tutarlılık gösterdiği söylenebilir.

Bu araştırmada günlük yaşam becerilerinin öğretimi yapılmadan önce farklı bir öğretim düzenlemesi yapılmıştır. Öğretim, öğretilmesi hedeflenen günlük yaşam becerilerinin alt basamaklarıyla paralellik gösterecek şekilde şarkı sözü yazılıp, yazılan bu şarkı sözleriyle paralellik gösterecek şekilde video hazırlanmıştır. Araştırmada, şarkıyla video modelin etkili ve başarılı olmasının nedeni videonun dikkati bir noktaya topluyor olması, hem görsele hem de işitsele hitap ediyor olmasıdır. Dolayısıyla, videoda geçen becerinin her bir alt basamak şarkı sözleriyle paralellik göstermiş ve öğrencinin beceriyi kısa sürede aklında yer etmesini, öğrenmesini sağlamıştır. Öğretim oturumları bittikten sonra denekler beceri ile birlikte şarkıyı da öğrenmişlerdir ve bundan mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Elif'in annesi, genelleme oturumu da bittikten sonra, Elif'in evde kendi kazağını ya da aile bireylerinden birinin kazağını katlarken şarkıyı da söylediğini ve bu işi yaparken mutlu bir şekilde başını iki yana sallayarak müziğin ritmine uygun hareketler yaptığını belirtmiştir.

Araştırmanın ilk bulgusu incelendiğinde, şarkıyla desteklenmiş video modelin zihinsel yetersizliği olan çocuklara öğretilmesi hedeflenen günlük yaşam becerilerinin öğretiminde video model olma yöntemine göre daha etkili olduğu görülmüştür.

Her iki öğretim yöntemini karşılaştırdığımızda şarkıyla video model olma öğretim yönteminin daha etkili olduğu görülmüştür. Şarkıyla desteklenmiş video modelin dikkati bir noktaya teksif etme yönünden etkili olduğu da görülmüştür.

Araştırmanın sosyal geçerlilik bulguları incelendiğinde kazak katlama ve ayakkabı boyama becerilerinin video model olma ve şarkıyla desteklenmiş video modelin öğretimi yapıldıktan sonra şarkıyla desteklenmiş video modelin de zihinsel yetersizliği olan çocuklara eğitim veren öğretmenlere yarar sağladığı görülmüştür.

Kaynakça

- AAIDD. (2010). *FAQ on the AAIDD definition on intellectual disability*. http://www.aaidd.org/intellectualdisabilitybook/content_7473cfm?navID=366.
- Allen, K. D., Wallace, D. P., Renes, D., Bowen, S. L. ve Burke, R. V. (2010). Use of video modeling to teach vocational skills to adolescents and young adults with autism spectrum disorders. *Education and Treatment of Children, 33*(3), 339-349.
- Artan, İ. (2001). Engelli çocukların eğitiminde etkili bir teknik; müzik. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*(2), 43-55.
- Avcıoğlu, H. (2013). Effectiveness of video modeling in training students with intellectual disabilities to greet people when they meet. *Educational Sciences: Theory&Practice, 13*(1), 466-477.
- Bellini, S., Akullian, J. ve Hopf, A. (2007). Increasing social engagement in young children with autism spectrum disorders using self- modeling. *School Psychology, 36*(5), 80-90.
- Berrakçay, O. (2008). *Bir müziksel terapi modeli olarak "etkileşimli ritim tekrarı alıştırması'nın" otistik spektrum bozuklukları olan çocuklardaki problem davranışların azaltılmasındaki etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Ceylan, F. (2011, Nisan). Okulöncesi dönem işitme engelli çocukların müzik eğitimi etkinliklerinde dikkat eksikliğini geliştirme becerisine ait inceleme. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Antalya-Türkiye.
- Değirmenci, H. D. (2010). *Zihinsel yetersizliği olan bireylere otel kat hizmetleri becerisinin öğretiminde videoyla model olma stratejisinin etkililiği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Özel Eğitim Anabilim Dalı.
- Ergenekon, Y. (2012). Teaching basic first-aid skills against have accidents to children with autism through video modeling. *Educational Sciences: Theory&Practice, 12*(4), 2759-2766.
- Erim A. ve Yöndem S. (2014). *The effect of video model aided teaching on guitar performance*. Germany: Lap Lambert Academic Publishing.

- Eskioğlu, İ. (2003). Müzik eğitiminin çocuk gelişimi üzerine etkileri. *Cumhuriyetimizin 80. yılında müzik sempozyumu. İnönü Üniversitesi, Malatya*,
http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/I-Eskioğlu_1.html.
- Halisküçük, S. E. ve Çifçi-Tekinarslan, İ. (2007). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere makarna pişirme becerisinin öğretiminde video model olmanın etkililiği. *A.İ.B.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 112-128.
- Hart, J. E. ve Whalon, K. J. (2012). Using video self modeling via ipads to increase academic responding of an adolescent with autism spectrum disorder and intellectual disability. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 47(4), 438-446.
- Havlat, J. J. (2006). *The effects of music therapy on the interaction of verbal and non-verbal skills of students with moderate to severe autism*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, California State University.
- Hine, J. F. ve Wolery, M. (2006). Using point- of view modeling to teach play to preschoolers with autism. *Topics in Early Childhood Special Education*, 26, 83-93.
- Keen, D., Brannigan, K. L. ve Cuskelly, M. (2007). Toilet training for children with autism: the effects of video modeling category. *Journal of Developmental and Pysical Disabilities*, 19, 291-303.
- Kim, J., Wigram, T. ve Gold, C., Music Therapy-Music Therapy for Autism by Lisa Jo Rudy. (2010),
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19535468>.
- Kurt, G. (2006). *Zihin engelli çocuklarda, müzik dinlemenin öğrenme üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Laarhoven, T. V., Laarhoven- Myers, T. V. ve Leslie, M. Z. (2007). The effectiveness of using a pocket pc as a video modeling and feedback device for individuals with developmental in vocational setting. *Assisitive Technology Outcomes and Benefits*, 4(1), 28-45.
- McDonald, R., Sacramone, S., Mansfiel, R., Wiltz, K. ve Ahern, W. H. (2009). Using video modeling to teach reciprocal pretend play to children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 42, 43-55.

- MEB, (2014). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*.
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_e_gitim_hizmetleri_yonetmeligi_son.pdf
- Reitman, M. R. (2005). *Effectiveness of music therapy interventions on joint attention in children diagnosed with autism: A pilot study*. Yayımlanmamış doktora tezi, Carlos Albizu Üniversitesi, Florida.
- Öncül, N. ve Özkan-Yücesoy, Ş. (2010). Orta ve ileri düzeyde yetersizliği olan yetişkinlere videoyla model olma kullanılarak günlük yaşam becerilerinin öğretilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 143-156.
- Öner, A. K. (2006). *Müziğin öğrenme güçlüğü çeken çocukların duyarlılıklarına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özçevik, A. (2007). *Müzikle tedavi ve öğrenciler üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Sancho, K., Sidener, T. M., Reeve, S. A. ve Sidener, D. W. (2010). Two variations of video modeling interventions for teaching play skills to children with autism. *Education and Treatment of Children*, 33(3), 421-442.
- Sucuoğlu, B. (2009). *Zihin engelliler ve eğitimleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Turan, D.(2006). *Özel eğitimde müzikten yararlanmada karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Varol, N. (2011). *Beceri öğretimi ve öz bakım becerilerinin kazandırılması* (5. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2010). *Otistik çocuklarda müzik atölyesi çevresinde ortaya çıkan sözsüz iletişimin işaretlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi.